

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	10fed Ebrill 2025
TEITL	Polisi Iaith Addysg
RHESWM DROS GRAFFU	Yn dilyn cyflwyno canfyddiadau'r broses Ymgysylltu ar 13-2-25 yng nghyd destun diwygio'r Polisi Iaith estynwyd gwahoddiad i ddychwelyd i'r Pwyllgor Craffu i gyflwyno drafft o'r polisi diwygiedig.
AWDUR	Rhys Meredydd Glyn, Pennaeth Cyfundrefn Addysg Drochi Gwynedd
AELOD CABINET	Cyng. Dewi Jones

1. Pam fod angen ei graffu?

1.1 Mae'r newidiadau ieithyddol sy'n digwydd yng Ngwynedd, yn ogystal â newidiadau o ran dylanwad Llywodraeth Cymru ar addysg yng Nghymru, yn ei gwneud hi'n amserol i ddiwygio Polisi Iaith Addysg Cyngor Gwynedd. Yng ngoleuni'r broses ymgysylltu bu'r Adran Addysg yn cydweithio hefo Meirion Prys Jones i lunio drafft Polisi Iaith Addysg diwygiedig a gyflwynir fel atodiad i'r adroddiad hon ar gyfer ei graffu.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

2.1 Drafft Polisi Iaith Diwygiedig Addysg:

Mae'r drafft polisi hwn yn ymgais i osod uchelgais Gwynedd i sicrhau fod plant a phobl ifanc y Sir yn tyfu i fod yn ddefnyddwyr Cymraeg hyfedr ac yn datblygu medrau dwyieithog neu amlieithog o fewn ein Cyfundrefn Addysg.

Dyma'r cam cyntaf ar ein taith fel Adran i ddiwygio'r polisi iaith. Mae llunio polisi yn broses gymhleth ac rydym yn cydnabod bod angen gwneud rhagor o waith ar yr agweddau cyfreithiol yn y maes hwn, wrth i Fesur y Gymraeg ac Addysg esblygu ar ei daith drwy'r senedd. Dyma gyfle i ofyn am eich barn, a'ch arweiniad fel aelodau etholedig o'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ynglŷn â chyfeiriad strategol y polisi drafft hwn

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

3.1 Mae'r adroddiad hon yn crynhoi'r newidiadau arfaethedig i'r Polisi Iaith Addysg presennol, fel â ganlyn:

- Bydd holl leoliadau addysg cyn-ysgol yn darparu trwy gyfrwng Y Gymraeg.
- Bydd pob disgybl yn y Cyfnod Sylfaen hyd at ddiwedd Blwyddyn 2 yn cael ei addysgu a'i asesu drwy gyfrwng y Gymraeg hyd at ddiwedd Blwyddyn 2. Bydd ysgolion yn darparu cyfleoedd i ddisgyblion ddefnyddio'r Gymraeg yn gyson, y tu mewn a thu allan i'r dosbarth, yn gwricwlaidd ac yn allgyrsiol.

- Bydd pob disgybl o flwyddyn 3 ymlaen, mewn cyd-destun o feithrin sgiliau sy'n gysylltiedig â dwyieithrwydd llawn yn astudio o leiaf 80% o weithgareddau addysgol (cwricwlaidd ac yn allgyrsiol) yn Gymraeg.
- Parheir i ddatblygu gafael disgyblion ar y Gymraeg, gan roi sylw i ddatblygu eu sgiliau yn y ddwy iaith. O flwyddyn 3 ymlaen, bydd y Saesneg yn cael ei chyflwyno fel pwnc a chyfrwng dysgu trawsgwricwlaidd.
- Yn yr ysgolion Uwchradd y Gymraeg fydd prif iaith yr addysg i'r holl ddisgyblion hyd at 16 oed (yn unol â diffiniad Llywodraeth Cymru o'r disgwyliadau statudol ar ysgolion Categori 3 Uwchradd).
- Parheir i ddatblygu gafael disgyblion ar y Gymraeg, gan roi sylw i ddatblygu eu sgiliau yn y ddwy iaith. Bydd Y Saesneg yn parhau i gael ei chyflwyno fel pwnc a chyfrwng dysgu rhai elfennau trawsgwricwlaidd.
- Disgwylir i ysgolion sicrhau bod pob disgybl (Blynyddoedd 2-9) sy'n hwyrddyfodiad ac yn siaradwr newydd o'r Gymraeg gael eu cyfeirio i fynychu Cyfundrefn Addysg Drochi Gwynedd, er mwyn iddynt allu dilyn y cwricwlwm yn llawn yn unol â Pholisi Iaith Addysg Cyngor Gwynedd.
- Bydd plant a phobl ifanc sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) yn derbyn cyfle cyfartal ieithyddol yn unol â'r Polisi hwn.
- **Prif newidiadau arwyddocaol a gynigir i'r Polisi iaith presennol yw dileu dwyieithrwydd a dysgu dwyieithog. Mae'r polisi yn nodi'n glir mai Cymraeg fydd prif iaith yr addysgu.**

4. Cefndir / Cyd-destun

4.1: Mae Polisi Iaith Addysg Gwynedd yn rhan o strategaeth ehangach gan y Cyngor, i sicrhau fod plant a phobl ifanc hyd at 18 oed yn cael cyfle i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol yn Y Gymraeg ac yn Saesneg, fel eu bod yn hyfedr ddwyieithog.

4.2: Fel rhan o Ddeddfwriaeth Addysg (2013), bu'n ofynnol i bob awdurdod lleol gytuno *Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA)* gyda Llywodraeth Cymru – cynllun sy'n weithredol am gyfnod o ddeng mlynedd (2023-2033). Amlinellir y prif egwyddorion cyfredol sy'n gysylltiedig â pholisiau iaith addysg Cyngor Gwynedd yn y *CSCA*.

4.3: Yn 2016, cyhoeddwyd strategaeth *Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr* (Llywodraeth Cymru). Pwysleisia'r ddogfen bwysigrwydd cynyddu'r niferoedd sy'n siarad Cymraeg, yn ogystal â phwysigrwydd cynyddu'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg. Mae nodau'r strategaeth yn cyd-fynd â'r nodau strategol mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn eu hyrwyddo ers nifer o ddegawdau.

4.4: O fewn *Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru)* (Llywodraeth Cymru; 2021) nodir bod y Gymraeg yn ofyniad gorfodol. Rhan o'r elfennau gorfodol hyn yw:

- Cymraeg
- Saesneg: o 7 oed.

4.5: Disgwylir, yn ogystal, i strategaethau addysg Cyngor Gwynedd roi ystyriaeth i'r dogfennau canlynol: *Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb* (Llywodraeth Cymru; 2023) a

Canllaw gwella ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, atebolrwydd a gwella (Llywodraeth Cymru; 2024). Yn y dogfennau hyn, rhoddir dyletswydd ar yr awdurdodau lleol ac ysgolion yng Nghymru i gynllunio'n briodol ar gyfer cynyddu nifer y bobl ifanc sy'n gallu siarad y Gymraeg, ac sy'n gwneud hynny'n ddyddiol.

4.6: Datblygiad arall yw bwriad Llywodraeth Cymru i roi ar y Llyfr Statud ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â datblygu ymhellach agweddau ar Addysg Gymraeg – *Bil y Gymraeg ac Addysg (Cymru)*. Nodir ynddo y "*Bydd y Bil yn cymryd camau i alluogi holl ddisgyblion Cymru i ddod yn siaradwyr Cymraeg hyderus drwy'r system addysg statudol.*"

4.7: Un o fwriadau Bil y Gymraeg ac Addysg (Cymru) fydd troi'r broses o gategoreiddio ysgolion yn un statudol, a bydd yn seiliedig ar y ddarpariaeth a'r niferoedd o ddisgyblion a fydd yn derbyn addysg cyfrwng Gymraeg mewn ysgol, a hynny hyd at 16 oed. Mae pob ysgol yng Ngwynedd, yng Nghategori 3, arwahân i ddwy ysgol Uwchradd (Tywyn, Friars) ac un ysgol gynradd (Ein Harglwyddes), sydd yng Nghategori 3T (Trosiannol).

4.8: Yn y sector uwchradd, bydd pwyslais ar gynyddu'r nifer o feysydd astudio fydd ar gael i'w hastudio drwy gyfrwng y Gymraeg a chynyddu'r nifer o ddisgyblion sy'n dilyn cyrsiau hyd at 16 oed, trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl gweld cynnydd yn y ddarpariaeth o addysg trwy gyfrwng y Gymraeg dros y blynyddoedd nesaf, ac mae rheidrwydd statudol ar i'r Awdurdodau lleol gynllunio ar gyfer y twf hwn.

4.9: Un o amcanion y newidiadau arfaethedig i'r Polisi Iaith Addysg presennol, yw cynnal a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg. Bydd disgwyl i'r addysgu sy'n digwydd yn ysgolion Gwynedd, am 70% o'r amser, fod drwy gyfrwng y Gymraeg, gyda'r 30% sy'n weddill i gael ei ddefnyddio ar gyfer addysgu Saesneg, fel pwnc, ac fel cyfrwng dysgu rhai elfennau trawsgwricwlaidd.

4.10: **Yn sgîl unrhyw newidiadau y cytunir arnynt, ac yn sgîl yr angen i ymgorffori'r Ddeddf yn y Polisi Iaith Addysg, fe fydd yn bolisi statudol. Polisi enghreifftiol yw'r Polisi Iaith Addysg presennol.**

4.11: Fel rhan o ffurfio'r Polisi byddwn fel Adran yn llunio Asesiad Cydraddoldeb manwl ac Asesiad Ardrowiad Iaith o'i weithredu.

4.12: Byddwn hefyd yn cynnal proses Ymgynghori Cyhoeddus.

5. Ymgynghori(Ymgysylltu)

Cynhaliwyd cyfres o gyfarfodydd ar draws y tri rhanbarth dros gyfnod o ddau fis Hydref a Rhagfyr 2024. Treuliwyd amser hefo cynrychiolaeth o benaethiaid ysgolion cynradd, uwchradd, arbennig ac ysgolion gydol oes:

Ysgolion Cynradd:

Arfon: Ysgol Ein Harglwyddes, Ysgol Hiracl, Ysgol Llandygai, Ysgol Llanllechid, Ysgol Rhosgadfan.

Dwyfor: Ysgol y Gorlan, Ysgol Trefferthyr, Ysgol Llanbedrog

Meirionnydd: Ysgol Cefn Coch, Ysgol, Talsarnau, Ysgol y Traeth

Ysgolion Arbennig: Ysgol Hafod Lon ac Ysgol Pendalar

Ysgolion Uwchradd:

Arfon: Ysgol Dyffryn Ogwen, Ysgol Brynrefail, Ysgol Tryfan ac Ysgol Friars, Ysgol Dyffryn Nantlle

Dwyfor: Ysgol Botwnnog, Ysgol Eifionydd, Ysgol Glan y Môr

Meirionnydd: Ysgol Y Moelwyn, Ysgol Ardudwy, Ysgol Tywyn

Ysgolion Gydol Oes: Ysgol Bro Idris, Ysgol Godre'r Berwyn.

5.1 Yn ogystal, croesawyd disgyblion i'r cyfarfodydd ymgysylltu i drafod y polisi iaith. Paratowyd deunyddiau cefndirol addas a phwrpasol ar gyfer ystod oed gwahanol ddysgwyr. Sicrhawyd hefyd fod llais croes doriad o blant a phobl ifanc Gwynedd yn cael gwrandawid yn y cyfarfodydd. Dewiswyd plant o ysgolion yng nghadarnleoedd y Gymraeg yng Ngwynedd, ynghyd â'r ardaloedd fwy seisnigedig gan gynnwys ysgol yn y categori trosiannol yng nghydestun darpariaeth Cyfrwng Cymraeg yr ysgol.

Dysgwyr Ysgolion Cynradd: Ysgol Cymerau, Ysgol Bro Hedd Wyn ac Ysgol Cae Top

Dysgwyr Ysgolion Uwchradd: Ysgol Botwnnog, Ysgol y Moelwyn, Ysgol Dyffryn Ogwen ac Ysgol Tywyn

Dysgwyr Ysgolion Arbennig: Ysgol Hafod Lon.

5.2 Hefyd cynhaliwyd cyfarfod ymgysylltu ar gyfer cynrychiolwyr canlynol:

Mudiadau iaith:

Cylch yr iaith

Cymdeithas yr iaith

Dyfodol yr iaith

RHAG-Cymdeithas Rhieni ac Athrawon dros Addysg Gymraeg

5.3 Croesawyd hefyd gynrychiolwyr o **Bwyllgor Craffu Addysg ac Economi Gwynedd:**

Cynghorwyr: Jina Gwyrfai, Elwyn Jones, Beth Lawton, Richard Glyn Roberts a Rhys Tudur

5.4 Hefyd croesawyd y Cynghorwyr canlynol i gynrychioli'r **Pwyllgor Iaith:**

Cynghorwyr: Menna Baines, Meryl Roberts, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans ac Olaf Cai Larsen.

5.5 Trefnwyd cyfarfod hefyd hefo cynrychiolwyr o blith **Fforwm Llywodraethwyr Gwynedd** ynghyd â chyfarfod hefo swyddogion y Comisiynydd iaith.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 6.1** Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ceisio gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus ac wedi ei anelu at gyflawni 7 o nodau llesiant drwy ddilyn y 5 ffordd o weithio.
- 6.2** Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd lles ar y Cyngor i gynnal gwaith datblygu cynaliadwy drwy weithredu mewn cydweithrediad â'r 'egwyddor datblygu cynaliadwy'. Mae hyn yn golygu bod angen ystyried yr effaith ar bobl yn y dyfodol wrth wneud penderfyniadau.
- 6.3** O ran **cydweithio a chynnwys** eraill, rydym eisoes wedi cynnal sesiynau ymgysylltu rhwng Hydref a Rhagfyr 2024, gweler pwynt 5 am ragor o wybodaeth,
- 6.4** Roedd cynnal y broses ymgysylltu yn cydnabod yr angen i ddiwygio'r polisi iaith presennol yng ngoleuni datblygiadau diweddar gan gynnwys ystadegau cyfrifiad 2021. Mae gweithredu rŵan yn gyfle i ymateb i'r sefyllfa a cheisio **atal** llithriad pellach yn niferoedd dysgwyr 3-15 oed sy'n siarad Cymraeg.
- 6.5** Mae sicrhau fod plant a phobl ifanc Gwynedd yn datblygu'n ddinasyddion hyderus dwyieithog yn gwella cyfleoedd iddynt yn addysgol, economaidd, diwylliannol a chymdeithasol yn yr **hirdymor** ac yn cyfoethogi eu profiad o fyw a gweithio trwy'r Gymraeg yng Ngwynedd.
- 6.6** Mae grymuso Polisi iaith Addysg y sir yn sylfaen gadarn i ddatblygu dinasyddion dwyieithog ac yn cydymffurfio hefo statws yr iaith Gymraeg yng nghyd-destun Cyrff Cyhoeddus.

7. Effaith ar Nodweddion Gydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

- 7.1** Cynhelir Astudiaeth Effaith ar Gydraddoldeb fel rhan o lunio'r Polisi iaith terfynol. Rhoddir ystyriaeth i'r holl sylwadau a dderbynnir fel rhan o'r ymgynghori, gan addasu'r Polisi iaith Addysg a'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb fel sy'n briodol yn sgil y sylwadau a dderbynnir.

8. Camau Nesaf

- 8.1** Cabinet Cyngor Gwynedd 13/5/25 neu 10/6/25

Atodiadau

Atodiad 1 - Drafft Polisi Iaith Addysg Cryno

Atodiad 2 - Strategaeth i Gefnogi Polisi Addysg Cyngor Gwynedd

Atodiad 3 - Polisi Un dudalen

Atodiad 4 – Adroddiad Prif Negeseuon Cyfarfodydd Ymgysylltu Polisi Iaith

Atodiad 5 - Cwestiynau Ychwanegol